

ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา:
สู่ยุคใหม่ของความสัมพันธ์

Forum on China-Africa Cooperation:
Toward a new era of relation

วราภรณ์ จุลปานนท์¹

Waraporn Julpanont¹

warajul@gmail.com

Received:13/01/69 Revised: 17/02/69 Accepted: 27/02/69

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์สำคัญในการศึกษา (1) ความสำคัญของที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา ในฐานะที่เป็นกลไกเชื่อมความสัมพันธ์ด้านการพัฒนาของจีน-แอฟริกา (2) เหตุผลของจีนในการจัดตั้งที่ประชุมดังกล่าว และ (3) อนาคตของความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาในยุคใหม่ ผลการศึกษาพบว่า (1) ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือนี้เป็นเวทีการประชุมอย่างเป็นทางการระหว่างจีนกับรัฐแอฟริกันทุกรัฐ ยกเว้น ราชอาณาจักรเอสวาตินี อีกทั้งยังเป็นกลไกหลักด้านความร่วมมือพหุภาคีที่สำคัญของทั้งสองฝ่าย (2) จีนมีเหตุผลสำคัญในการจัดตั้งที่ประชุมใน ค.ศ. 2000 นี้ตามข้อเรียกร้องของนักการทูตแอฟริกันในทศวรรษ 1990 ก็คือการสร้างความมั่นใจในอนาคตของตนในแอฟริกาทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ท่ามกลางการแข่งขันของประเทศสำคัญในภูมิภาคแอฟริกา เช่น สหภาพยุโรป อินเดีย และตุรกี (3) อนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างจีน-แอฟริกาในยุคใหม่นี้จึงเป็นความร่วมมือเพื่อความทันสมัย ก้าวหน้า ยุติธรรม เสมอภาค

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

เปิดกว้าง และได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย อีกทั้งยังให้ความสำคัญลำดับแรกกับประชาชนที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วทั้งทวีป

คำสำคัญ : ที่ประชุม; ความร่วมมือจีน-แอฟริกา; ความสัมพันธ์; ยุคใหม่

Abstract

The purposes of this article is to study (1) The importance of the Forum on China-Africa Cooperation-FOCAC as a development mechanism of China-Africa relationship (2) The China's reasons of realization the FOCAC and (3) The future of China-Africa relationship in the new era. Finding are as fellow: 1) The FOCAC is an official forum between China and all states in Africa with the exception of the Kingdom of Eswatini. Moreover, it is the multi-lateral coordination mechanism between African countries and China. 2) China established the FOCAC in 2000 following the urging of African diplomats in the late 1990s and to ensure future political and economic influence in Africa among the competition of the great powers in Africa such as European Union, India, Turkey there. 3) The future of China-Africa relationship in the new era is cooperation for advance modernization that is Just and equitable, open and win-win, put the people first, diversity and inclusiveness.

Keywords : Forum; China-Africa Cooperation; relation; new era.

บทนำ

ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Forum on China-Africa Cooperation-FOCAC) จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 2000 โดยมีการจัดประชุมครั้งแรกที่ปักกิ่ง จีน ระหว่าง 10-12 ตุลาคม ค.ศ. 2000 เป็นการประชุมสุดยอดของผู้นำประเทศทั้งฝ่ายจีนและแอฟริกาทุกประเทศ ยกเว้นราชอาณาจักรเอสวาตินี ซึ่งยังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันอยู่ การประชุมนี้จึงส่งเสริมนโยบายจีนเดียวของกลุ่มประเทศแอฟริกา (Shinn and Eisenman, 2023) ทั้งนี้ FOCAC เป็นกลไกหลักด้านความร่วมมือระหว่างทั้งสองฝ่ายที่ประสานความร่วมมือด้านการพัฒนารอบด้าน โดยมีจีนเป็นผู้นำและตั้งแต่ ค.ศ. 2018 เป็นต้นมา ทั้งจีนและแอฟริกาต่างมองว่า FOCAC เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road initiative) ของจีนด้วย (Murphy, 2022) และโดยเหตุนี้ทวีปแอฟริกามีความกว้างใหญ่ไพศาลด้านพื้นที่ อีกทั้งยังมีความเป็นพหุสังคมสูง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งอาหรับ คริสต์ อิสลาม พุทธ การนับถือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ทำให้จีนมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแอฟริกาเหนือในกรอบที่ประชุมความร่วมมือจีน-อาหรับ (China-Arab States Cooperation Forum-CASCF) โดยสมาชิกของ CASCF ประกอบด้วย **แอลจีเรีย จิบูตี อียิปต์ ลิเบีย มอริตาเนีย โมร็อกโก โซมาเลีย ซูดาน คอโมโรส และ ตูนิเซีย** ดังนั้น รัฐแอฟริกาเหนือเหล่านี้ จึงเป็นสมาชิกของทั้ง CASCF และ FOCAC ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ รัฐแอฟริกันทั้งหมดนี้ยังเป็นสมาชิกของสหภาพแอฟริกา (African Union-AU) มีสมาชิก 55 ประเทศ และเป็นองค์การความร่วมมือระดับทวีปที่สำคัญของแอฟริกา การที่ประเทศบางส่วนของ CASCF ที่ในทวีปแอฟริกา มาอยู่ในกรอบความร่วมมือ

FOCAC ก็เพื่อเป็นเอกภาพในเชิงภูมิศาสตร์ และแม้ว่าสหภาพแอฟริกาจะทวีบทบาทด้านการประสานงานมากขึ้น หลังจากการเข้าเป็นสมาชิกของ CASC ใน ค.ศ. 2012 แต่ในกรอบของ FOAC แล้ว แต่ละประเทศแอฟริกันต่างสามารถนำเสนอกิจกรรมความร่วมมือของตนเองกับจีนในลักษณะทวิภาคีโดยเสรีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ที่ประชุมว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา กำหนดจัดเป็นประจำทุก 3 ปี โดยสลับสับเปลี่ยนสถานที่ประชุมระหว่างจีนและเมืองสำคัญต่าง ๆ ของแอฟริกาหมุนเวียนกันไป โดยการประชุมครั้งแรกเริ่มที่ปักกิ่งในจีน เมื่อ ค.ศ. 2000 และครั้งล่าสุดนี้เป็นการประชุมครั้งที่ 9 ใน ค.ศ. 2024 ที่ปักกิ่ง ซึ่งจะกล่าวถึงสาระสำคัญการประชุมต่อไป

ความร่วมมือใต้-ใต้ : กรอบการวิเคราะห์ความร่วมมือจีน-แอฟริกา

แนวความคิดความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการที่ประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรม ทุนดูงาน ผู้เชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์หรือการให้แต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น ทุนอบรมระยะสั้นในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร สาธารณสุข เทคโนโลยี นวัตกรรม การศึกษา การท่องเที่ยว การพัฒนาอย่างยั่งยืน โลกร้อน หรือมีลักษณะการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกัน แนวคิดดังกล่าวอาจย้อนไปถึงการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ที่บันดุง อินโดนีเซียใน ค.ศ.1955 ซึ่งประเทศโลกที่สามร่วมมือกันต่อสู้การครอบงำของชาติตะวันตกหรือการประชุมสหประชาชาติใน ค.ศ.1974 ให้การรับรองจัดตั้งหน่วยงานภายในโครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme-UNDP) ที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลัง

พัฒนาด้วยกัน อันเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งสำนักงานสหประชาชาติ เพื่อความร่วมมือใต้-ใต้ (United Nations office for South-South Cooperation-UNOSSC) ในเวลาต่อมาคือใน ค.ศ.2013 ทั้งนี้เอกลักษณ์เฉพาะตัวของความร่วมมือใต้-ใต้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาที่จะช่วยเหลือกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) บนหลักการเคารพต่ออำนาจอธิปไตย การไม่แทรกแซงกิจการภายใน และการมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยผ่านความช่วยเหลือด้านการพัฒนา ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างกัน และลดการพึ่งพาการรับความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้วให้น้อยลง มีการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ มีการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี การแก้ไขปัญหาการพัฒนาต่าง ๆ ที่ปรับเข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศผู้รับได้อย่างดี อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ประเทศกำลังพัฒนามีพลังมากขึ้นในเวทีโลก ตลอดจนเป็นเครื่องมือทางการทูตในการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างกัน รวมถึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 2030 หรือ SDGs 17 ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร และการลดภาวะโลกร้อนอีกด้วย

หลักการพื้นฐานในนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา

หลักการสำคัญในนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในความร่วมมือภายใต้ FOCAC เรียกว่า “หลักการ ปัญจศีล” เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ 1) เคารพในอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน 2) ไม่รุกรานกัน 3) ไม่แทรกแซงกิจการภายใน 4) ร่วมมืออย่างเท่าเทียม และ 5) อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งหลักการนี้เป็นหัวใจสำคัญของนโยบายการต่างประเทศจีนต่อโลกด้วย อีกทั้งยัง

เป็นหลักการที่มีการตีความมาจากเวสฟาเลีย (Westphalian norms) ในเรื่องหลัก
อธิปไตยแห่งรัฐ (Murphy, 2022) นอกจากนี้ จีนยังให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ
เป็นเครื่องมือสำคัญในกรอบความร่วมมือ FOCAC เช่น การยกหนี้สินให้กับ 31
ประเทศในแอฟริกา กว่า 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ในช่วง ค.ศ. 2006-2010 การให้เปล่า
การให้เงินกู้ การลงทุนในเมืองทอง ทองแดง แร่โคบอลต์ อีกทั้งยังมีคลินิกรักษา
โรค โรงเรียน มหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก จีนยังสร้างถนน
ซูบเปอร์ไฮเวย์ที่เคนยา เอธิโอเปีย ไนจีเรีย ยูกันดา ซูดาน แทนซาเนีย อาคาร
ชุดในแองโกลา สร้างแองโกลาให้เป็นแหล่งพลังงานสำคัญของจีนในแอฟริกา อีกทั้ง
ยังสร้างสำนักงานใหญ่สหภาพแอฟริกาที่แอดินอบบา เอธิโอเปียให้เป็น
ของขวัญแก่แอฟริกา (มูลค่าประมาณ 200 ล้านเหรียญสหรัฐ) ใช้เวลาก่อสร้าง 3
ปี แล้วเสร็จเมื่อ ค.ศ. 2012 (Chan, 2013) และในการประชุม FOCAC เมื่อ ค.ศ.
2022 รัฐมนตรีต่างประเทศต่างได้ประกาศว่าจีนจะยกหนี้เงินกู้ปลอดดอกเบี้ยที่
ครบกำหนดในสิ้นปี ค.ศ. 2021 ให้กับ 17 ประเทศในแอฟริกา (Joint Statement
of the Coordinators, 2022) ด้วยเหตุนี้เองการจัดตั้ง FOCAC ของจีนจึงเป็นการ
สร้างความมั่นใจถึงอนาคตทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีนในแอฟริกาที่ซึ่งยัง
เป็นเวทีแข่งขัน ตลอดจนคงอิทธิพลของกลุ่มอำนาจสำคัญในโลก ทั้งสหภาพยุโรป
อินเดีย รัสเซีย ตุรกี และสหรัฐฯ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าจีนจะยังคงอยู่ใน
แอฟริกาอีกยาวนาน เห็นได้จากการจัดตั้งกองทุนพัฒนาจีน-แอฟริกา มูลค่า 1
พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจะเพิ่มเป็น 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในอนาคต ใน
คราวประชุม FOCAC ครั้งที่ 3 เมื่อ ค.ศ. 2006 และต่อมาได้เพิ่มเป็น 10 พันล้าน
เหรียญสหรัฐ ในคราวประชุม FOCAC ครั้งที่ 4 ที่อียิปต์ใน ค.ศ. 2009 โดยจีน
มุ่งเน้นให้ใช้เงินในการพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งให้มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตประชาชนในแอฟริกา และให้กว่า 10,000 หมู่บ้านในแอฟริกาได้เข้าถึงโทรทัศน์ดาวเทียม

ผลการประชุมว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 7, 8 และ 9

ในคราวประชุม FOCAC ครั้งที่ 7 เมื่อ ค.ศ. 2018 ที่ปักกิ่งมีประเด็นสำคัญระดับโลกที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการที่ดีในความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาคือ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เน้นย้ำที่ประชุมถึงแนวนโยบายของจีนต่อแอฟริกาที่เรียกว่า “Five Nos” หรือ 5 ไม่ โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) ไม่แทรกแซงแนวทางการพัฒนาของประเทศอื่นที่มีแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพภายในของชาตินั้น อยู่แล้ว 2) ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของชาติอื่น 3) ไม่บังคับแนวทางของจีน ต่อประเทศอื่น 4) ไม่เชื่อมโยงเงื่อนไขทางการเมืองกับความช่วยเหลือต่างประเทศ และ 5) ไม่แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองในการลงทุนและการเงิน (Meng, 2024) อีกทั้ง แถลงการณ์ของที่ประชุมนี้ยังชี้ให้เห็นว่าทั้งจีนและแอฟริกาได้มีความเห็นพ้องกันว่า FOCAC จะเป็นที่ประชุมสำคัญในการร่วมมือพัฒนาหรือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในกรอบข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative-BRI) ด้วย ทั้งนี้ ในระหว่างการประชุมประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ยังได้ประกาศเงินให้เปล่า 300 ล้านดอลลาร์ และเงินให้กู้ยืมอีก 100 ล้านดอลลาร์ เพื่อความช่วยเหลือด้านอาหารจากจีนสู่ซูดานใต้ นอกเหนือจากให้เงินกู้ 60 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในการพัฒนารอบด้าน

ส่วนประเด็นสำคัญในการประชุม FOCAC ใน ค.ศ. 2021 ที่ดาการ์ เซเนกัล คือการทูตเพื่อสุขภาพเนื่องจากโลกอยู่ภายใต้วิกฤติโควิด-19 การประชุม

ครั้งนี้จึงเป็นการประชุมออนไลน์ โดยผ่านวิดีโอโดยมีผู้ร่วมประชุมอยู่ที่ปักกิ่ง จีน และดาการ์ เซเนกัล นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้เน้นย้ำความร่วมมือด้านความมั่นคง ด้านไซเบอร์ และส่งเสริมการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจแอฟริกันกับไต่ลดเงินกู้ แก่แอฟริกาถึงเหลือ 40 พันล้านเหรียญสหรัฐ เนื่องจากวิกฤติโควิด-19 และ เศรษฐกิจชะลอตัว

สำหรับการประชุม FOCAC ครั้งที่ 9 จัดที่ปักกิ่งใน ค.ศ. 2024 ก็เป็นเหมือนเช่นเคยคือ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศแผนปฏิบัติการ 10 ประการ มีวาระ 3 ปี สำหรับการพัฒนาแอฟริกาในกรอบ FOCAC ในช่วง ค.ศ. 2025-2027 ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม 2) ส่งเสริมการค้า 3) ความร่วมมือด้านห่วงโซ่อุตสาหกรรม 4) การเชื่อมโยงทางคมนาคม 5) ความร่วมมือด้านการพัฒนา 6) สาธารณสุข 7) การเกษตร 8) การแลกเปลี่ยนการเยือนของประชาชน 9) การพัฒนาสีเขียว และ 10) ความมั่นคงแต่สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจีนและการลดลงของทรัพยากร จีนยังเพิ่มความช่วยเหลือทางการเงินแก่แอฟริกาอีกร้อยละ 25 ในคราวประชุม FOCAC ครั้งนี้ เมื่อเทียบกับการให้เงินกู้แก่แอฟริกาเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา ในการประชุม FOCAC ค.ศ. 2021 โดยยอเงินให้กู้ใน ค.ศ. 2024 อยู่ที่ 50.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ แยกเป็นเงินกู้ 1) เพื่อการลงทุน 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ 2) เพื่อการให้ความช่วยเหลือ 10.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ การลงทุนดังกล่าวนี้จะถูกดำเนินการโดยบริษัทเอกชนของจีน แต่ภายใต้การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการอุดหนุนโดยรัฐบาลจีน ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวจะครอบคลุมทุกประเด็น ความยากลำบากจะอยู่ในรายละเอียดเรื่องการค้า ซึ่งแต่เดิมจีนได้ให้ความสำคัญลำดับแรกแก่โครงการ

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใหญ่ ๆ เช่น รถไฟ ถนน สะพาน โดยใน ค.ศ.2023 จีนได้
แถลงว่าบริษัทที่จีนเป็นเจ้าของได้ดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานถึง
1,600 โครงการ แต่ในการประชุม FOCAC ค.ศ. 2024 จีนกำหนดจะดำเนิน
โครงการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานเพียง 30 โครงการเท่านั้น ในช่วง ค.ศ. 2025-
2027 นั้นหมายถึงว่าจีนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาจากโครงสร้างพื้นฐาน
ขนาดใหญ่ไปเป็นโครงการขนาดเล็ก ๆ ที่ทั่วถึงประชาชนมากขึ้น โดยครอบคลุม
ในประเด็น สังคม ความมั่นคง และสภาพแวดล้อม

สู่ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกายุคใหม่

จากสุนทรพจน์เปิดการประชุม FOCAC ค.ศ. 2024 ที่ปักกิ่ง จีน ของ
ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เกี่ยวกับ “ความร่วมมือเพื่อพัฒนาความทันสมัย และ
เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในอนาคตร่วม” นั้นได้สะท้อนให้เห็นแนวทาง
ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกันในยุคใหม่ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นในแนว
ปฏิบัติเดิมให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ และบริบทด้านเศรษฐกิจ การเมือง
สภาพแวดล้อมโลกที่ก้าวเข้าสู่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งมุ่งเน้นการ
พัฒนาเทคโนโลยีอย่างหลากหลายทั้งในเรื่องปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์
อินเทอร์เน็ตของทุกสิ่ง นานาเทคโนโลยี การพิมพ์ 3 มิติ เทคโนโลยีชีวภาพ
ควอนตัมคอมพิวเตอร์ ด้วยพลังงานสะอาดควบคู่ไปกับการลดโลกร้อน โดย
พลเมืองโลกไม่ควรทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้เสียหายเช่นที่เคยปฏิบัติมาใน
การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งก่อน ๆ (Schwab, 2016) สำหรับสาระสำคัญของ
สุนทรพจน์เปิดการประชุมของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มีดังนี้ (Xinhua, 2024)

การสร้างความสัมพันธ์

จีนและแอฟริกาจะสร้างชุมชนความร่วมมืออันยิ่งใหญ่ในอนาคตโดยสัมพันธ์ภาพที่ยาวนานของทั้งสองฝ่ายได้ก้าวสู่จุดที่ดีที่สุดในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะได้ยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตทวิภาคีสู่ความสัมพันธ์ระดับยุทธศาสตร์ต่อไป โดยผู้นำจีนย้ำว่า การสร้างความทันสมัยเป็นสิทธิอันอ่อนกันมิได้และไม่มี การทำให้ทันสมัยในโลกที่ปราศจากการสร้างความทันสมัยของจีนและแอฟริกา ซึ่ง การสร้างความทันสมัยนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาในซีกโลกใต้ (Global South) หรือประเทศกำลังพัฒนา (Xinhua, 2024) ได้แก่ การพัฒนาที่เปิดกว้าง เสมอภาค ยุติธรรม และทุกฝ่ายได้ด้วยกันทั้งคู่ โดยเฉพาะประชาชนจะต้องมาก่อน เป็นการพัฒนาที่หลากหลายครอบคลุมทุกมิติ และเป็นเศรษฐกิจที่เป็นมิตรอย่าง มั่นคง โดยเฉพาะจะพัฒนาในกรอบของสหประชาชาติภายใต้นโยบายหรือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ และกรอบความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation)

หุ้นส่วนปฏิบัติการสู่ความสัมพันธ์

เพื่อให้วิสัยทัศน์การสร้างความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาเป็นจริงนั้น ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เสนอหุ้นส่วนปฏิบัติการ 10 ประการในช่วงปี ค.ศ. 2024-2027 โดยครอบคลุมประเด็นหลักในความร่วมมือจีน-แอฟริกาทั้ง 10 ประการได้แก่ (Xinhua, 2024) 1) ความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ด้านอารยธรรม ระหว่างกัน 2) การส่งเสริมการค้า 3) ความร่วมมือด้านห่วงโซ่อุปทาน 4) การ เชื่อมโยงด้านคมนาคม 5) ความร่วมมือด้านการพัฒนา 6) สาธารณสุข 7)

การเกษตร 8) การพัฒนาสีเขียว 9) การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ 10) ความมั่นคงร่วมโดยจีนจะให้การสนับสนุนทางการเงินในหุ้นส่วนปฏิบัติการสู่ความทันสมัยทั้ง 10 ประเด็น ในห้วงเวลา 3 ปี โดยเชื่อว่าหุ้นส่วนความร่วมมือจีน-แอฟริกาดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างชุมชนจีน-แอฟริกา เพื่ออนาคตร่วมกันในยุคใหม่นี้

การริเริ่มเพื่อพัฒนาโลก

นอกจากความร่วมมือจีน-แอฟริกายุคใหม่แล้ว ในการประชุม FOCAC ค.ศ. 2024 นี้ ทั้งสองฝ่ายยังได้ออกแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการริเริ่มเพื่อพัฒนาโลก (Global Development Initiative-GDI) ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาโลกเพื่อผลประโยชน์ของมนุษยชาติตามข้อเสนอของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เมื่อ ค.ศ. 2022 ทั้งนี้แถลงการณ์ร่วม FOCAC 2024 มีจุดประสงค์เพื่อ (Xinhua, 2024) 1) สนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือระเบียบวาระ 2030 ของสหประชาชาติ หรือการสู่เป้าหมายการลดความยากจนและสร้างสันติภาพ 2) เพื่อดำเนินการพัฒนาตามกรอบวิสัยทัศน์จีน-แอฟริกา 2035 ที่ว่าจีนจะลงทุนอีก 60 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภายใน ค.ศ. 2035 เพื่อพัฒนาด้านการเกษตร โครงสร้างพื้นฐาน การปกป้องสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจสีเขียว ตลอดจนด้านการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จีนจะเน้นการปฏิบัติตามโครงการที่มีมาตรฐานสูง 175 โครงการ โดยสมาชิกรัฐแอฟริกันกว่า 30 ประเทศได้เข้าร่วมกลุ่ม “Group of Friend of GDI” และขอยางานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโลกร่วมกัน 3) เชื่อว่าความร่วมมือจีน-แอฟริกาจะเป็นตัวอย่างที่ดีของความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South cooperation) โดยให้มีการประสานความร่วมมือระหว่าง GDI และ

ระเบียบวาระ 2063 (Agenda 2063) ซึ่งเป็นแนวพัฒนาแอฟริกาของสหภาพแอฟริกาอย่างกลมกลืน (ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการพัฒนาแอฟริกา 7 ประการ คือ 1) แอฟริกาที่เจริญรุ่งเรืองบนพื้นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) มีการบูรณาการเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการรวมแอฟริกัน 3) มีธรรมาภิบาล ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม 4) มีสันติภาพและความมั่นคง 5) มีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ มีมรดกร่วมกัน 6) มีประชาชนเป็นพลังผลักดันในการพัฒนา และ 7) มีความแข็งแกร่ง เอกภาพ พึ่งตนเอง และเป็นตัวแสดงที่มีอิทธิพลในเวทีโลก (วราภรณ์ จุลปานนท์, 2568) ทั้งนี้ โดยมีการปฏิบัติตามความทันสมัย 10 ประการคือ 1) ส่งเสริมอุตสาหกรรม 2) ส่งเสริมการเกษตร 3) ส่งเสริมทักษะการพัฒนารอบด้านของแอฟริกา 4) เพิ่มอัตราพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตรอย่างรวดเร็ว 5) มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม 6) ให้การสนับสนุนสหประชาชาติในการพัฒนาโลก 7) เพิ่มบทบาทของประเทศโลกใต้ในเวทีโลกโดยมีจีนและแอฟริกาเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการโลก 8) สร้างเอกภาพ ความเสมอภาค ความเป็นธรรมและมีความสมดุลในการพัฒนา 9) จีน-แอฟริกาจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความยากจน ความมั่นคงด้านอาหาร สุขอนามัย อุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพัฒนาสีเขียว การเชื่อมโยงในยุคดิจิทัล 10) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การแลกเปลี่ยนบุคลากรให้ทุนการฝึกอบรมเยาวชนแอฟริกาในจีนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีกองทุนพิเศษอีก 14 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในการดำเนินงานตามกรอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ หรือระเบียบวาระ 2030 ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของแอฟริกาให้บรรลุผลการพัฒนาโดยเร็ว

อนาคตความสัมพันธ์จีน-แอฟริกายุคใหม่

ผลการประชุม FOCAC ค.ศ. 2024 ชี้ให้เห็นเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของจีนที่จะยืนหยัดส่งเสริมการพัฒนาแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเงิน การพัฒนาบุคลากร ขยายการค้าโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนปรับปรุงการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เช่น การส่งเสริมการค้าออนไลน์ การขนส่งสินค้าสู่ชุมชน การลดขนาดโครงการพัฒนาให้มีขนาดเล็กลง และยืดหยุ่น เพื่อให้ชาวแอฟริกาได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยทั่วถึงที่สำคัญคือบริษัทต่าง ๆ หรือเอกชนจากจีนจะมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในแอฟริกามากขึ้น จีนจึงตั้งใจอยู่ในแอฟริกายาวนาน เพื่อขยายบทบาททางเศรษฐกิจ และการเมืองที่นั่นอีกทั้งยังยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกาเข้าสู่ความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์ เข้าสู่ความสัมพันธ์แบบชุมชนจีน-แอฟริกาที่รอบด้านด้วยการมีส่วนร่วมในอนาคตด้วยกัน ตั้งแต่ ค.ศ. 2024 ซึ่งเป็นจุดที่ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกายู่ในภาวะที่ดีที่สุดในประวัติศาสตร์ และจะคงทนยืนยาวต่อไปในยุคใหม่ที่จะมาถึง จีนและแอฟริกาจึงเป็นคู่ความสัมพันธ์ตัวอย่างในความร่วมมือได้-ได้ จีนต้องการทรัพยากรที่หลากหลายและดาษดื่นในแอฟริกา ต้องการตลาดที่ใหญ่กว่า 1,400 ล้านคน เช่นเดียวกับที่แอฟริกาต้องการเรียนรู้การพัฒนาเพื่อนำชาติเข้าสู่ความทันสมัยจากจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการพัฒนาเพื่อขจัดปัญหาความยากจนจากจีนโดยผู้นำแอฟริกาจะต้องประยุกต์แนวทางแก้ไขปัญหามาเข้ากับบริบทและวิถีชุมชนของแอฟริกาให้บรรลุผลด้วย ด้วยเหตุนี้อนาคตในความสัมพันธ์จีน-แอฟริกายุคใหม่จึงเต็มไปด้วยความร่วมมือในการพัฒนาแอฟริกาให้ทันสมัยก้าวหน้า แต่เป็นความทันสมัยที่ก้าวหน้า เสมอภาค

ยุทธธรรม เปิดกว้าง ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นลำดับแรก และเป็นการพัฒนาที่หลากหลาย ครอบคลุม และสร้างสมดุลทั้งวัตถุและจิตใจ (Ministry of foreign Affaire of China, 2024)

สรุป

เมื่อพิจารณาการจัดตั้ง FOCAC ของจีนและความร่วมมือจีน-แอฟริกา ภายใต้กรอบ FOCAC แล้วเห็นได้ว่า ความร่วมมือดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเมืองระดับสูง กล่าวคือเป็นแนวทางการร่วมมือและการพัฒนาระดับโลกหรือสากลที่จีนมีบทบาทนำ ความพยายามในการขยายบทบาทของจีนในแอฟริกาโดยใช้ระงในการพัฒนาจึงเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้จีนในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง โดยเฉพาะการเป็นผู้นำด้านการพัฒนารอบด้านในซีกโลกใต้ โดยดูตัวแบบความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาเป็นหลัก นอกจากนี้ ผลจากการพัฒนาได้สร้างความทันสมัยทางวัตถุในแอฟริกาที่ก้าวหน้าอย่างไม่เคยมีมาก่อน จีนได้ตระหนักแล้วว่าการขจัดปัญหาความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความทันสมัยที่ยุติธรรม เสมอภาค และเปิดกว้างได้ และแอฟริกาได้เรียนรู้สิ่งนี้แล้ว จีนเสนอว่าแอฟริกาควรนำแนวทางขจัดความยากจนของจีนไปประยุกต์ใช้ในแอฟริกาให้ได้เพื่อเป็นสิ่งค้ำประกันถึงแนวทางการพัฒนาที่ทันสมัยรอบด้านระหว่างชุมชนในอนาคตของจีน-แอฟริกาในยุคใหม่นี้ให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

วรารักษ์ จุลปานนท์. (2568). แอฟริกาหลังโควิด-19. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ 8(1), 174-199.

Chan, S. (2013). *The Morality of China in Africa: The Middle Kingdom and the Dark Continent*. London: Zed book Ltd.

Chinadaily. (2024). *Focac sees private sector as important aspect*.

Retrieved December 22, 2024, from <https://www.chinadaily.com.cn>

China-Africa Business Council. (2022). *Chinese Investment in Africa 2022*. Beijing: China-Africa Business council.

En.people.cn. (2024). *Commentary: China-Africa cooperation inspires friendship across mountains and sea*. Retrieved December 22, 2024, from <https://2024focacsummit.mfa.gov.cn/eng/zxyw-1/202409/t20240910-11488050.htm>.

Hangwei, L. (2024). *Focac 2024: Moving Away from large Infrastructure Deals towards Normative Power of China*. Retrieved November 30, 2024, from <https://www.swp-berlin.org/publikation/megatrends-spotlight-38-focac-2024-toward-normative-power-of-China>.

Joint Statement of the Coordinators. (2022). *Meeting on the Implementation of the Follow-up Actions of the Eighth Ministerial Conference of the FOAC*. Retrieved December 3, 2025, from <https://www.fmprc.gov.cn>.

Meng, W. (2024). *Development Peace: Theorizing China's Approach to International Peacebuilding*. New York: Colombia University Press.

- Ministry of Foreign Affairs of China. (2024). *Joining Hands to advance Modernization and Build a community with a Shared Future*. Retrieved December 8, 2025, from www.fmprc.gov.cn.
- Murphy, D. (2022). *China's Rise in the Global South the Middle East, Africa and Beijing's Alternative World Order*. Redwood City, CA: Stanford University Press.
- Neema, C. (2024). *What Focac 2024 Reveals About the Future of China-Africa Relations*. Retrieved November 30, 2024, from <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/what-focac-2024-reveals-about-the-future-of-china-relations?>.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Publishing Group.
- Shinn, D. & Eisenman, j. (2023). *China's Relations with Africa: a New Era of strategic Engagement*. New York: Columbia University Press.
- Sun, Y. (2024). *2024 Focac Beijing Summit: A New Chapter?*. Retrieved December 22, 2024, from <https://www.brookings.edu/articles/2024-focac-beijing-summit-a-new-chapter/>.
- Taylor, I. (2012). *The Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC)*. London: Routledge.
- Vinicius, M. (2023). *The Impact of Chinese Investments in Africa: Neocolonialism or Cooperation?*. Retrieved December 25, 2024 from <http://www.sais-cari.org/Chinese-investment-in-africa#>.
- Xinhua. (2024). *(FOCAC) Xi Focus: Xi proposes partner actions to jointly advance modernization Africa*. Retrieved December 22, 2024 from <https://english.news.cn/20240906/d393216abc154003a36d35b555e03465/c.html>.